

Kielemme käytäntö

Yksikkö — monikko

Kieliopissa on vanhastaan maininta, että kasvavasta laihosta, kasvavasta villasta yms. puhuttaessa käytetään yksikköä, esim. *Kaura kasvaa hyvin. Tuossa sarassa on huono heinä. Lampaisissa on pitkä villa.* Sen sijaan kasvupaikastaan irrotetusta, korjatusta tavarasta puhuttaessa käytetään monikkoa, esim. *Hevonen syö kauroja. Heinät ajetaan latoon. Villoista kehrätään lankaa.* Tämä jälkimmäinen käytäntö ei kuitenkaan ole lainkaan yhtenäistä, vaan yksikköäkin esiintyy. Erityisesti ulkomaan viljalajeista, joiden nimet ovat tulleet kielenkäyttöön myöhään ja usein kirjallista tietä, käytetään joksenkin aina yksikköä: puhutaan *riisistä, maissista, hirssistä, durrasta, tattarista*, jopa yleensä myös *vehmästä*, eikä *riuseistä, maisseista, hirsseistä, durrista, tattareista, vehnistä* — jollei tarkoiteta eri lajikkeita. Yksikön käyttöalue on siis laajentunut. Vieraat esikuvat ovat varmaan olleet tässä sysäyksen antajina, ja tietä ovat tasoittaneet sellaiset rinnakkaisuudet kuin *kaloja — kalaa, tavaroita — tavaraa* ja tietysti sellaiset yksikölliset aineenimet kuin *hiekkä, sora*. Sitä paitsi nuo ulkomaan viljat eivät useinkaan edes pääse yleisön näkyviin selvinä jyvinä,

vaan vasta ryyneinä tai jauhoina, ja semmoisessa muodossa olevasta viljasta käytetään yleensäkin yksikköä (esim. jauhoista: *onko tämä ruista?*) Edellä mainitut yksikön esiintymät on tunnustettava moitteettomaksi nykysuomeksi, mutta toisaalta on tuskin syytä luopua suosittelemasta monikkoa sellaisissa tapauksissa kuin *kaurat, rukiit* (jyvistä puhuen), *jauhot, ruumet, leseet, oljet, heinät*.

Mutta yksiköllisyys menee pitemmälle nykyisessä kauppakielessä. Myymälöissä tarjotaan *hyvää paitaa, lujaa sukkaa, kestäväää puseroa* — siis kappaletavarasta puheen ollen esiintyy yksikön partitiivi monikon partitiivin sijasta. Tämä ei ole suositeltavaa, koska yksiköllä ja monikolla on kummallakin tehtävänsä. Tosinhan yksikön partitiivia muutenkin esiintyy monikon merkityksessä (*Siellä oli miestä kuin meren mutaa*), mutta näillä ilmauksilla on oma, asiatyylisiä poikkeava tyyllisävynsä. Kauppiaiden olisi parempi myydä *sukkaa* kuin *sukkaa*, kun kerran on monesta kysymys. Sannottakoon myös *nämä ovat hyviä paitoja* älköönkä *tämä on hyvää paitaa*.

MATTI SADENIEMI